

TRẦN VĂN CHÁNH

ngữ pháp
HÁN NGỮ
cổ và hiện đại

YÊN
LIÊU

NHÀ XUẤT BẢN TRẺ

Ngữ pháp Hán ngữ cổ và hiện đại

TRẦN VĂN CHÁNH

NGŨ PHÁP HÁN NGŨ
CỔ VÀ HIỆN ĐẠI

古現代漢語語法

NHÀ XUẤT BẢN TRẺ TP. HỒ CHÍ MINH

LỜI NÓI ĐẦU

Ngữ pháp là toàn bộ những quy tắc về từ và cách dùng từ để sắp xếp thành câu văn hay lời nói. Kinh nghiệm thực tế cho thấy, nếu không am tường ngữ pháp, chúng ta sẽ không thể nói đúng, dịch đúng hay đọc hiểu Hán ngữ một cách thấu đáo và chuẩn xác. Nhận thức rõ điều này, từ lâu tôi đã chú ý đến việc biên soạn về ngữ pháp Cổ Hán ngữ và cũng đã xuất bản được một tập lấy tên là “Sơ lược Ngữ pháp Hán văn” (NXB. Thành phố Hồ Chí Minh in lần đầu năm 1991; NXB. Đà Nẵng tái bản năm 1997). Tuy nhiên, sách còn quá sơ lược đúng như tên gọi của nó, đồng thời do những hạn chế về mặt kỹ thuật của lúc bấy giờ, sách in còn khá nhiều lỗi rất đáng tiếc mà sự ân hận của soạn giả là một trong những lý do chính để có quyển **Ngữ pháp Hán ngữ** này ngày hôm nay, đầy đủ hơn nhiều và hi vọng khắc phục được những lỗi đã có trước.

Sách được biên soạn thích hợp cho mọi trình độ và được chia làm hai phần: Phần thứ nhất là ngữ pháp Hán ngữ cổ được coi là phần trụ cột, chiếm hầu hết nội dung của sách. Phần thứ hai sơ lược hơn, ngữ pháp Hán ngữ hiện đại, chỉ được coi là phần phụ nhằm mục đích giúp cho những người sau khi đã am hiểu ngữ pháp cổ có sẵn luôn tài liệu tham khảo về ngữ pháp hiện đại, nên nội dung phần này chỉ đề cập một số chủ điểm ngữ pháp quan trọng (bao gồm 67 mục) mà không lặp lại các khái niệm, định nghĩa đã được nêu ra khá kỹ ở phần trước. Muốn chuyên đi sâu vào ngữ pháp Hán ngữ hiện đại, độc giả có thể dùng thêm những sách khác viết riêng cho đề tài này hiện đang được phổ biến khá rộng rãi. Riêng về phần soạn giả, cũng đang biên soạn một sách khác dành riêng cho phần Hán ngữ hiện đại, dự định sẽ xuất bản trong thời gian tới.

Liên quan đến ngữ pháp Hán ngữ nói chung, điều đáng lưu ý là các nhà ngữ pháp học Trung Quốc xưa nay dường không thống nhất nhau trong cách trình bày, dẫn đến tình trạng cũng không có sự nhất trí nhau về nội dung các khái niệm hoặc thuật ngữ, do vậy trong sách này, mỗi khi đề cập một khái niệm hay thuật ngữ nào, soạn giả thường nêu thêm

những cách gọi khác tương đương để tiện cho người học dễ nhận diện theo dõi. Kinh nghiệm thực tế chỉ ra rằng, người học tạm thời có lẽ chỉ nên ưu tiên nhắm thẳng vào mục tiêu nắm vững ngữ pháp để đọc hiểu và dịch đúng Hán ngữ hơn là để bị vướng vào trong mớ danh từ mà giữ danh, và thực vốn không có sự rõ ràng chắc chắn như chúng ta vẫn thường thấy. Mặc dù vậy, để giảm bớt khó khăn trong việc nhận diện các thuật ngữ, một bảng đối chiếu thuật ngữ Việt-Hán-Anh-Pháp đã được soạn thêm vào cuối sách (trang 514) nhằm giúp người học có thêm cơ sở để đối chiếu, từ đó có thể nắm vững hơn nội dung các khái niệm, thuật ngữ ngữ pháp đã được đề cập.

Trong sách, các đoạn trích dẫn để làm thí dụ đều có ghi rõ xuất xứ, đã được lấy ra từ nhiều nguồn khác nhau. Ngoài những sách kinh điển của bách gia chư tử và cổ văn các đời (của cả Trung Quốc và Việt Nam), soạn giả còn chú trọng rút tỉa từ những thể loại khác, kể cả Văn ngôn thông tục Trung cổ, đặc biệt là từ các loại kinh sách, ngữ lục Hán ngữ của Phật giáo. Trong phần cổ Hán ngữ (phần I), mỗi thí dụ đều có phiên âm Hán Việt và dịch nghĩa theo lối dịch sát từng chữ; trong phần Hán ngữ hiện đại (phần II), chúng tôi đã dùng tiếng Việt để ghi âm phổ thông một cách đơn giản thay cho âm Hán Việt, vì Hán ngữ hiện đại trên thực tế là một loại khẩu ngữ, không cần thiết phải ghi âm Hán Việt.

Cuối sách (trang 537) là một bảng tra từ mà người sử dụng có thể tạm coi là một "tiểu từ điển" về ngữ pháp Hán ngữ. Bảng tra ghi lại theo phiên âm Hán Việt và theo trật tự A, B, C... những từ ngữ có tính chất ngữ pháp (từ công cụ) đã được giải thích, nhằm giúp bạn đọc tiện dụng trong khi tra cứu, tham khảo.

Nhân dịp xuất bản lần này, tôi xin ghi nhận sự giúp đỡ của anh bạn hiền Lê Anh Minh về một số tài liệu tham khảo rất bổ ích mà nếu không có sẵn thêm trong tay thì việc biên soạn quyển sách này chắc chắn khó khăn hơn nhiều.

TRẦN VĂN CHÁN
3.2003

THƯ MỤC THAM KHẢO

參考書目

1. VƯƠNG LỰC, *Cổ đại Hán ngữ* 古代漢語, Trung Hoa thư cục, Bắc Kinh, 1962.
2. VƯƠNG LỰC, *Hán ngữ Ngữ pháp sử* 漢語語法史, Thương Vụ Ấn thư quán, Bắc Kinh, 2000.
3. CHU QUANG KHÁNH-DƯƠNG HỢP MINH (chủ biên), *Cổ đại Hán ngữ giáo trình* 古代漢語教程, Hoa Trung Sư phạm Đại học Xuất bản xã, Võ Hán, 2001.
4. TRƯƠNG THẾ LỘC (chủ biên), *Cổ đại Hán ngữ giáo trình* 古代漢語教程, Phục Đán Đại học Xuất bản xã, Thượng Hải, 2001.
5. HỨA NGƯỠNG DÂN, *Cổ Hán ngữ Ngữ pháp Tân biên* 古漢語語法新編, Hà Nam Đại học Xuất bản xã, Hà Nam, 2001.
6. UÔNG LÊ VIÊM, *Hán ngữ Ngữ pháp* 漢語語法, Thượng Hải Đại học Xuất bản xã, Thượng Hải, 1999.
7. TỬ CẦN ĐÌNH, *Phá dịch Cổ văn dịch Phương pháp* 破譯古文的方法, Trung Quốc thư điểm, Bắc Kinh, 2000.
8. LÝ LÂM, *Cổ đại Hán ngữ Ngữ pháp Phân tích* 古代漢語語法分析, Trung Quốc Xã hội khoa học Xuất bản xã, Bắc Kinh, 1996.
9. GREGORY CHIANG, *Language of the Dragon* 龍文墨影, Cheng & Tsui Company, USA, 1998.
10. DƯƠNG THỤ ĐẠT, *Cao đẳng Quốc văn pháp* 高等國文法, Thương Vụ Ấn thư quán, 1939.
11. ĐÀM CHÍNH BÍCH, *Quốc văn Văn pháp* 國文文法, Hương Cảng Bách Lợi Thư điểm, (năm?).
12. HỒ DŨ THU, *Hiện đại Hán ngữ* 現代漢語, Thượng Hải

Giáo Dục Xuất bản xã, Thượng Hải, 1999.

13. TRẦN VĂN CHÁNH, *Sơ lược Ngữ pháp Hán văn* 漢文文言語法綱要, Nhà xuất bản Đà Nẵng, 1997.
14. TRẦN VĂN CHÁNH, *Từ điển Hư từ-Hán ngữ cổ đại và hiện đại* 古今漢語虛詞詞典, Nhà xuất bản Trẻ, TP.HCM, 2002.
15. THUẦN CHÁNH, *Tóm lược Ngữ pháp Hán ngữ* 漢語語法簡要 (bản lưu hành nội bộ).
16. ĐẶNG ĐÌNH MINH, *Lượng từ trong tiếng Hán hiện đại* 現代漢語量詞, Nhà xuất bản TP.HCM, 1991.
17. LÊ CẨM HI, *Quốc ngữ Văn pháp* 國語文法, Thương Vụ Ấn thư quán, Thượng Hải, 1957.
18. CAO DANH KHẢI, *Hán ngữ Ngữ pháp luận* 漢語語法論, Khai Minh Thư điểm, Thượng Hải, 1948.
19. HÀ DUNG, *Trung Quốc Văn pháp luận* 中國文法論, Đài Loan Khai Minh Thư điểm, Đài Loan, 1954.
20. DIỆP QUANG BAN (chủ biên), *Ngữ pháp tiếng Việt*, Nhà xuất bản Giáo Dục, 2000.
21. TRIỆU VĨNH TÂN (dịch), *Ngữ pháp tiếng Hoa đại cương*, Nhà xuất bản Trẻ, TP.HCM, 1994.
22. HÂN MÃN-THÔNG THIÊN (biên dịch), *Từ điển Thiền tông Hán Việt* 漢越禪宗詞典, Nhà xuất bản TP.HCM, 2002.
23. THẨM GIA HUYỀN (dịch từ tiếng Anh), *Hiện đại Ngôn ngữ học Từ điển* 現代語言學詞典, Thương Vụ Ấn thư quán, Bắc Kinh, 2002.
24. CỔ ĐẠI HÁN NGỮ TỪ ĐIỂN BIÊN TẢ TỔ, *Cổ đại Hán ngữ Từ điển* 古代漢語詞典, Thương Vụ Ấn thư quán, Bắc Kinh, 2000.
25. NGUYỄN NGỌC CẢNH, *Ngữ pháp tiếng Pháp*, Nhà xuất bản Đại học và Trung học Chuyên nghiệp, Hà Nội, 1985.